هشدار

ورودی آبخوان‌های قم به صفر رسید

مدیرعامل شرکت آب منطقه‌ای قم با هشدار درباره تشدید بحران منابع آبی در استان گفت: ورودی آبخوان‌های قم تقریباً به صفر رسیده و سد ۱۵خرداد نیز وارد حجم مرده شده که نگرانی‌های جدی درباره تأمین آب در این استان ایجاد کرده است.

محمد احمدی جبلی روز دوشنبه در جلسه کارگروه گرد و غبار که با حضور رئیس سازمان حفاظت محیط زیست برگزار شد، با اشاره به وضعیت بارندگی‌های امسال اظهار کرد: با وجود بارش‌های به نسبت مناسب در کشور طی دو ماه گذشته، استان قم همچنان در شرایط بسیار بحرانی قرار دارد و تنها با بارندگی‌های بهاره توانسته‌ایم به شرایط سال گذشته نزدیک شویم. با این حال هنوز حدود ۳۰ درصد از میانگین بلندمدت بارندگی عقب هستیم.

وی با بیان اینکه استان قم به همراه تهران در صدر استان‌های دارای بحران آب کشور قرار دارد، افزود: منابع آبی استان به شدت در حال کاهش بوده و بخش عمده آب شرب قم وابسته به منابع آبی خارج از استان است که خود با محدودیت‌ها و چالش‌های متعددی روبه‌رو هستند.

فشار مضاعف بر منابع زیرزمینی

وی ادامه داد: سد ۱۵خرداد که یکی از منابع مهم تأمین آب محسوب می‌شود، هم‌اکنون وارد حجم مرده شده و عملاً امکان انتقال آب از آن وجود ندارد و این مسئله یکی از نگرانی‌های جدی در زمینه تأمین آب استان به شمار می‌رود.

احمدی جبلی با اشاره به منابع آب داخلی استان نیز گفت: بخش دیگری از نیاز آبی قم از منابع داخلی تأمین می‌شود که کیفیت مناسبی ندارند و فشار مضاعفی بر منابع زیرزمینی وارد شده است. در حال حاضر استان‌های قم، تهران و البرز در رتبه‌های نخست بحران منابع آبی کشور قرار دارند.

وی همچنین به پدیده فرونشست زمین در استان اشاره کرد و افزود: در برخی دشت‌های قم میزان فرونشست به بیش از ۳۰ سانتیمتر رسیده که بسیار نگران‌کننده و هشداردهنده است.

وی با بیان اینکه کسری مخازن آبخوان‌های کشور به حدود ۱۵۳ میلیارد مترمکعب رسیده است، اظهار کرد: بر اساس آمار وزارت نیرو، حدود ۲میلیارد مترمکعب از این کسری مربوط به استان قم است که نسبت به وسعت استان، رقم بسیار بزرگی محسوب می‌شود.

وی با اشاره به قطع ورودی رودخانه‌هایی که در گذشته به قم می‌رسیدند، بیان کرد: تمامی ورودی‌های آبخوان‌های قم تقریباً قطع شده و به صفر رسیده و تنها رودخانه شور باقی مانده که آن نیز با چالش‌ها و اختلافات میان استان‌ها مواجه است.

احمدی جبلی بخشی از مشکلات زیست محیطی استان از جمله افزایش ریزگردها را ناشی از کاهش منابع آبی و برخی سوءمدیریت‌های گذشته دانست و تأکید کرد: اگر این روند ادامه یابد، پیامدهای محیط زیستی و اجتماعی گسترده‌تری برای استان ایجاد خواهد شد.

وی همچنین از همکاری دستگاه قضایی استان در برخورد با تخلفات حوزه آب قدردانی کرد و گفت: طی سه سال گذشته ۵۳۱ حلقه چاه غیرمجاز در قم مسدود شده و ۵۹۳ مورد نیز تحت پیگیری و برخورد قانونی قرار گرفته است.

وی افزود: در نتیجه انسداد چاه‌ها، کنترل برداشت‌ها و اجرای برنامه‌های مدیریت مصرف در بخش کشاورزی، حدود ۴۰ میلیون مترمکعب صرفه‌جویی در مصرف آب در استان محقق شده که رقم قابل توجهی به شمار می‌رود.

وی ادامه داد: تاکنون ۴هزار و ۳۰۱ حلقه چاه غیرمجاز در استان شناسایی شده که از این تعداد ۲هزار و ۷۸۷ حلقه فعال هستند و مجموع برداشت آن‌ها حدود ۱۷ میلیون مترمکعب برآورد می‌شود.

احمدی جبلی گفت: در سال ۱۴۰۵ برنامه انسداد ۲۰۰ حلقه چاه غیرمجاز در دستور کار قرار دارد و این اقدام‌ها با همکاری دستگاه قضایی و سایر نهادهای مسئول دنبال خواهد شد.

ساخت شهر نوین جیرفت، دوستداران میراث تاریخی را نگران کرده است

«دقیانوس» میراثی در معرض خطر

گروه استان‌ها | شهر باستانی «دقیانوس» یکی از مراکز مهم تمدنی در جنوب شرق ایران باستان بوده است. این شهر که در نزدیکی شهر کنونی جیرفت در استان کرمان قرار دارد، در دوره‌های مختلف تاریخی، به خصوص از قرن چهارم تا هفتم هجری قمری، یکی از مراکز مهم تجاری، فرهنگی و سیاسی منطقه محسوب می‌شده است. متأسفانه، بسیاری از ساختارها و بقایای این شهر تاریخی زیر لایه‌های خاک مدفون شده و بخش‌هایی نیز در طول تاریخ به ویژه با وقوع سیلاب‌های ویرانگر رودخانه هلیل‌رود از بین رفته است.

در حال حاضر، محوطه تاریخی دقیانوس با مجموعه‌ای از تهدیدها و آسیب‌های جدی روبه‌رو بوده که بقای آن را به خطر انداخته است.

بلایای طبیعی، از طغیان هلیل‌رود گرفته تا کاوش‌های شبانه قاچاقچیان آثار تاریخی، چهره باستانی این تمدن باستانی را خراشیده است، اما در روزهای اخیر، گمانه‌ها و زمزمه‌هایی درباره اجرای طرح شهرک‌سازی در محدوده این اثر تاریخی بیش از هر زمانی دوستداران میراث تاریخی را آشفته کرده و نگرانی‌های گسترده‌ای را میان متخصصان حوزه میراث فرهنگی برانگیخته است.

شهر قدیمی جیرفت سال‌ها در فهرست اولویت‌های میراث فرهنگی برای تبدیل شدن به «سایت‌موزه» بوده و حتی یکی از گزینه‌های جدی برای ارسال به یونسکو به منظور ثبت در فهرست آثار جهانی است.

با این حال، انتشار خبرهایی درباره احتمال تغییر کاربری بخشی از عرصه این محوطه، واکنش تند باستان‌شناسان و کارشناسان را در پی داشته است.

آنان هشدار می‌دهند هر گونه اقدام عمرانی در محدوده عرصه و حریم این اثر می‌تواند آسیب‌های جبران‌ناپذیری به لایه‌های تاریخی آن وارد کند.

ماجرا از کجا شروع شد؟

متأسفانه با وجود این ارزش‌ها و اهمیتی که این سایت تاریخی و باستانی دارد، از اردیبهشت سال ۱۴۰۳ خورشیدی تاکنون خطری بزرگ این شهر خفته در خاک را تهدید می‌کند. ماجرا از اینجا شروع شد که برای ساخت شهر نوین جیرفت، زمین‌هایی در عرصه دقیانوس در نظر گرفته شد.

اوایل اردیبهشت ماه ۱۴۰۳ بود که میراث فرهنگی با شکایت از راه و شهرسازی؛ عملیات ساخت و ساز یک شهرک در نزدیکی دقیانوس (شهر قدیم جیرفت) که محوطه‌ای ثبت شده در فهرست آثار ملی ایران است را با حکم دادستانی متوقف کرد و تعیین تکلیف این موضوع به کارشناسان سپرده شد.

همچنین در همان سال عملیاتی برای تسطیح این اراضی نیز آغاز شد منتها با ورود میراث فرهنگی و کارشناسان و دوستداران میراث فرهنگی و در ادامه، دادستانی جیرفت، این پروژه متوقف شد.

در حالی که با اعلام صریح مخالفت میراث فرهنگی با این ساخت و ساز، تصور بر این بود که خطر از سر دقیانوس رفع شده، اما در روزهای اخیر برخی رسانه‌ها اخباری منتشر کرده‌اند مبنی بر اینکه قرار است گمانه‌زنی مجددی با هدف پیشبرد طرح شهرک‌سازی در محدوده شهر تاریخی دقیانوس صورت گیرد.

البته این خبر با واکنش گسترده‌ای از سوی باستان‌شناسان سراسر کشور روبه‌رو شد که همگی بر رعایت ضوابط میراث فرهنگی و ممنوعیت ساخت و ساز در محدوده این شهر کهن تأکید داشتند.

مسئولان چه می‌گویند؟

در همین باره سرپرست معاونت میراث فرهنگی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان کرمان در گفت‌وگو با ایرنا اعلام کرد: هیچ ساخت و سازی نباید در عرصه و حریم شهر قدیم جیرفت صورت بگیرد.

فرناز فرهی‌مقدم توضیح داد: از حدود دو سال پیش، درباره ساخت‌وساز در زمین‌های مدنظر نهضت ملی مسکن در جیرفت، اختلافی میان میراث فرهنگی و دست‌اندرکاران این پروژه پیش آمد و همان زمان به‌صراحت اعلام کردیم در این زمین‌ها نباید شهرک‌سازی انجام شود و موضع ما تغییری نکرده است.

وی افزود: کمیسیون اصل ۹۰ مجلس برای رفع این مشکل راه‌حلی ارائه کرده مبنی بر اینکه گمانه‌زنی در این اراضی صورت بگیرد تا مشخص شود آیا آثار میراثی و تاریخی در زمین‌های مدنظر وجود دارد یا خیر.

سرپرست معاونت میراث فرهنگی استان کرمان ادامه داد: حرف ما این است که حریم و عرصه دقیانوس مشخص است و باید طبق ضوابط آن عمل شود و همیشه هم این موضع را گرفته‌ایم و تغییری نکرده است.

وی با بیان اینکه در حال حاضر هم هیچ اتفاق جدیدی نیفتاده و تعرضی به شهر قدیم جیرفت صورت نگرفته است، تصریح کرد: خطری شهر قدیم جیرفت را تهدید نمی‌کند.

سرپرست معاونت میراث فرهنگی استان کرمان گفت: میراث فرهنگی از ضوابطی که دارد کوتاه نمی‌آید. گمانه‌زنی هم انجام شود، بعید است در آنچه تاکنون گفته شده تغییری ایجاد شود؛ چرا که زمین‌های مدنظر برای اجرای پروژه نهضت ملی مسکن جزو عرصه و حریم شهر قدیم جیرفت و بسیار ارزشمند است.

ساخت و ساز ممنوع است

در همین راستا وزیر میراث فرهنگی نیز آب پاکی را روی دست همه طرفداران طرح مسکن‌سازی روی این شهر مدفون در خاک ریخت و گفت: ساخت و ساز در عرصه و حریم «دقیانوس» شهر کهن جیرفت یکی از قدیمی‌ترین سایت‌های باستانی و تاریخی در ایران انجام نخواهد شد.

سیدرضا صالحی‌امیری روز یکشنبه ۲۰ اردیبهشت ماه در نشست فصلی با معاونان و مشاوران، مدیران کل ستادی و استانی با بیان اینکه جیرفت یکی از ارزشمندترین کانون‌های تمدنی شرق ایران است، تصریح کرد: نباید حریم شهر قدیمی دقیانوس در جیرفت برای ساختن مسکن استفاده شود.

پیشینه دقیانوس

در حاشیه رودخانه هلیل‌رود در جنوب استان کرمان محوطه‌های باستانی مهمی از جمله کُنارصندل و شهر قدیم جیرفت وجود دارد.

دقیانوس یکی از بزرگ‌ترین شهرهای اسلامی در این منطقه و در جنوب‌شرق ایران است که بنا به گفته کارشناسان، در پی حملات مکرر و ویرانگر غُزها، این شهر ویران و در قرن هفتم هجری قمری به کلی متروکه و از سکنه خالی شد.

بنا به گفته حمیده چوبک، سرپرست گروه کاوش در شهر قدیم جیرفت، دقیانوس یکی از بزرگ‌ترین شهرهای جهان اسلام و جنوب‌شرق ایران به‌شمار می‌رفته است. البته به‌جز دوران اسلامی، دوره‌های دیگری از جمله تاریخی، مفرغ، آغاز شهرنشینی و پیش از تاریخ هم در زیر لایه‌هایی که از این شهر شناسایی شده وجود دارد.

بلایای طبیعی

مهم‌ترین و مخرب‌ترین تهدید برای دقیانوس، قرار گرفتن آن در معرض سیلاب‌های فصلی و گاه ویرانگر رودخانه هلیل‌رود است. این رودخانه در طول تاریخ چندین بار طغیان کرده و بخش‌هایی از شهر باستانی را تخریب و زیر آوار و گل‌ولای مدفون کرده است. این پدیده نه تنها سبب فرسایش و تخریب فیزیکی بقایا می‌شود، بلکه دسترسی به لایه‌های باستانی را نیز دشوار و پرهزینه می‌کند.

وزش بادهای شدید در منطقه به ویژه در فصول خشک موجب فرسایش سطحی خاک و از بین رفتن تدریجی بقایای سطحی محوطه می‌شود. افزایش دما و کاهش بارش در بلندمدت می‌تواند بر پایداری خاک و مصالح ساختمانی باقیمانده تأثیر گذاشته و فرسایش را تشدید کند.

ضعف مدیریت و آگاهی عمومی

متأسفانه بخش‌هایی از حریم قانونی و استحفاظی محوطه تاریخی دقیانوس تاکنون مورد تجاوز قرار گرفته و شاهد ساخت و سازهای غیرمجاز در نزدیکی یا حتی روی بخش‌هایی از آن هستیم.

این ساخت و سازها علاوه بر تخریب مستقیم لایه‌های باستانی، منظره تاریخی محوطه را نیز مخدوش می‌کنند که ناشی از نبود یک مدیریت منسجم و قوی برای حفاظت از این محوطه تاریخی است.

یکی از جدی‌ترین تهدیدها، فعالیت سودجویان و قاچاقچیان عتیقه است که با حفاری‌های غیرمجاز، به جان بقایای تاریخی افتاده و اشیای ارزشمند را سرقت می‌کنند. این حفاری‌ها علاوه بر از بین بردن ارزش علمی و تاریخی سایت، سبب تخریب ساختار اصلی بناها نیز می‌شود.

حفاظت و مرمت یک محوطه تاریخی عظیم مانند دقیانوس نیازمند بودجه‌های کلان و برنامه‌ریزی مدون و بلندمدت است، اما متأسفانه کمبود اعتبارات لازم و گاهی نبود مدیریت یکپارچه و کارآمد، مانع انجام اقدام‌های حفاظتی و مرمتی مؤثر شده است.

بسیاری از کارشناسان معتقدند از آنجا که محوطه دقیانوس هنوز به طور کامل ساماندهی نشده و امکان بازدید ایمن و اصولی برای عموم فراهم نیست، همین موضوع موجب شده این اثر تاریخی از چشم بسیاری از مردم و گردشگران پنهان بماند و شاید همین امر سبب کاهش اهمیت آن در نگاه عمومی و در نتیجه، کاهش حساسیت‌ها نسبت به حفاظت از آن شده است.

بسیاری از کارشناسان بر این باورند استفاده از سموم و کودهای شیمیایی در فعالیت‌های کشاورزی زمین‌های اطراف محوطه می‌تواند به مرور زمان روی بقایای باستانی تأثیر گذاشته و در صورت نفوذ به لایه‌های زیرین، به آن‌ها آسیب برساند.

بسیاری از مردم منطقه و حتی سایر نقاط کشور از اهمیت و عظمت تاریخی دقیانوس بی‌اطلاع هستند و این بی‌اطلاعی منجر به بی‌توجهی به حفاظت از آن و حتی گاهی مشارکت ناخواسته در تخریب آن مثل رها کردن زباله یا تردد از مناطق حساس می‌شود. در همین راستا بنا به گفته دوستداران میراث فرهنگی نیاز به برنامه‌های آموزشی و فرهنگ‌سازی گسترده در سطح جامعه به ویژه در میان نسل جوان و دانش‌آموزان برای افزایش آگاهی از اهمیت میراث فرهنگی و ضرورت حفاظت از آن احساس می‌شود.

چه باید کرد؟

در این ارتباط دوستداران حفظ میراث تاریخی معتقدند انجام مطالعات باستان‌شناسی دقیق‌تر برای شناخت کامل‌تر سایت و تدوین یک برنامه جامع و بلندمدت برای حفاظت، مرمت و ساماندهی آن ضروری است و همچنین تأکید می‌کنند ایجاد سازه‌های مهندسی برای محافظت از محوطه در برابر طغیان رودخانه هلیل‌رود واجب است.

آن‌ها گفتند: تقویت یگان حفاظت با افزایش گشت‌زنی‌ها، تجهیز نیروهای حفاظتی، برخورد قانونی و قاطع با حفاران غیرمجاز و متجاوزان به حریم محوطه همواره یکی از دغدغه‌ها و خواسته‌های اصلی دوستداران حفظ میراث تاریخی است.

آن‌ها معتقدند جذب اعتبارات ملی و استانی کافی و پایدار برای اجرای برنامه‌های حفاظتی و مرمتی، ایجاد مسیرهای دسترسی مناسب، تعیین حریم دقیق، نصب تابلوهای معرفی و اطلاع‌رسانی و فراهم کردن امکانات اولیه گردشگری می‌تواند نقش مهمی در حفاظت از این میراث ایفا کند.

در نهایت باید تأکید کرد محوطه تاریخی دقیانوس جیرفت، گنجینه‌ای فراموش شده از تاریخ و تمدن ایران بوده و بقای آن نیازمند توجه فوری و اقدام‌های جدی مسئولان و همراهی عموم مردم است، بنابراین بی‌توجهی به این میراث گرانبها به معنای از دست دادن بخش مهمی از هویت تاریخی و فرهنگی ما خواهد بود.

جدول ۹۴۵۱

طراح: محمدرضا علی‌زاده zadehalireza@gmail.com

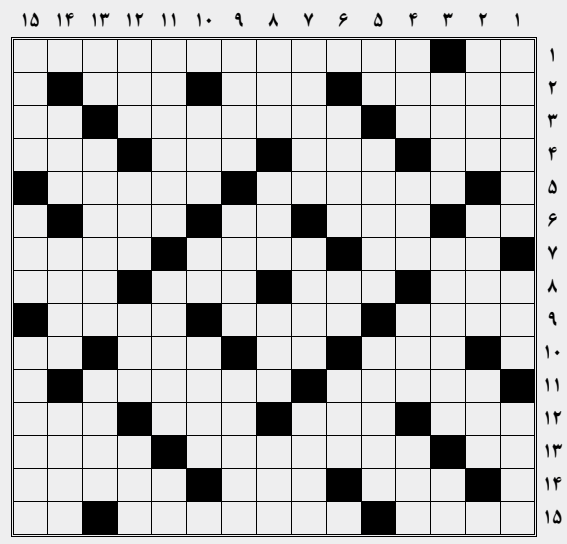

افقی

۱. دریا-از مهم‌ترین مواد تشکیل دهنده سنگ کلیه ۲. رشته بلند و باریک برآمده از سلول عصبی-بخت-واحد پول ترکیه ۳. خودرویی که امکانات اولیه برای تسهیل یک سفر را داشته باشد-مفت‌خوار-صنم ۴. سرپرستی-شناسه حساب بانکی ایران-خواهش نفس-بازداشتن ۵. سنگ دیزی-بازیکن سال‌های قبل تیم ملی فوتبال برزیل که بین سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ سرمربی تیم ملی کشورش شد ۶. مایع دباغی-خالص-مظهر تاریکی-عضو تنفسی ۷. ترسناک-کلام نیش‌دار-کانال تلویزیونی ۸. پدربزرگ-سبزی خرد کردنی-سازگاری-طایفه ۹. ابزار صید-هویج-برف در گویش بچه لندن ۱۰. حرارت-دانه معطر-از لوازم تبلیغاتی-تیر پیکان‌دار ۱۱. تن‌پوش بلند زمستانی که روی لباس‌های دیگر می‌پوشند-ابزاری برای رزوه‌دار کردن پیچ یا مهره ۱۲. پایتخت سوئیس-بعضی در کفش دارند-پسر تازی-زینت ناخن ۱۳. از چاشنی‌ها-عارضه ورم سینوس‌ها-جنگ‌افزار ورزشی ۱۴. گوسفند ماده-پیامبر کشتی‌بان-به حمل کالا بین دو طرف خط مرزی می‌پردازد ۱۵. افق-استفاده بهینه از لوازم و امکانات-زادگاه رازی

عمودی

۱. مافیای ژاپن-شهر نیروگاه-تاج گل ۲. دوزاویه که مجموع آن‌ها ۱۸۰ درجه باشد-رایحه-واحد غذای رستورانی ۳. لشکر-تبار-من+شما ۴. زادگاه حضرت ابراهیم(ع)-خودروسازی که نخستین خودرو را وارد ایران کرد-دانه چرکی-حرف نوروزی ۵. شکم‌بند طبی-فرایند تبدیل یک اتم سنگین به دو اتم سبک‌تر-کشور دانوب آبی ۶. جوانان-طلا-پایتخت اتریش ۷. اندیشه‌ها-ابزار بازی شطرنج-لپ ۸. حرف عصایی شکل-عددی گرو ۹-جامه درویش-قدرت ۹. شهر و تیم فوتبالی در اسپانیا-قطعه پیش ساخته سیمانی-تصویب کردنی مجلسی ۱۰. جویبار-آب+صابون-از ۱۱. برگه‌دان دانشجویی-کتاب ابن‌سینا در طب-ناشنوا ۱۲. نرم‌کننده-عضو گزش-مرموز-فلز چهره ۱۳. لغزنده-مراقب-صفتی برای آب ۱۴. قیمت-میوه‌ای از مرکبات شبیه سیب‌زمینی-بزرگ‌تر ۱۵. فتوادهنده-نادانی-عاملی گاه بیماری‌زا
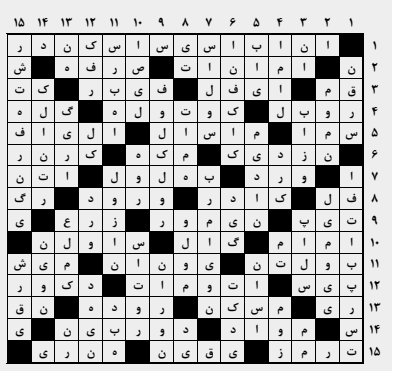
حل جدول شماره قبل